

הרב יוסף פליסקין

נטפי חיזוק במוסר ויראת שמים מהמשגיח הגאון רבי דב יפה זצ"ל

בענין שאיפות בעבודת ה'

בדברים שנשא בפני קבוצת לומדים אמר: התפקיד שלנו הוא לאו דוקא להיות כמו 'הגדולים', אלא מה שאנחנו צריכים להיות. לא צריך להיות 'כבולים', אלא שכל אחד יהיה מה שראוי לו להיות.^(א)

ושאלתי: לא כדאי לשאוף להיות מגדולי ישראל?

תשובה: המשנ"ב (סימן מ"ז סק"י) כותב שההורים יתפללו על ילדיהם שיהיו לומדי תורה, צדיקים ובעלי מידות טובות, ולא כותב דוקא גדולי ישראל. לומדי תורה זה גם חשוב מאוד.^(ב) [א' בתמוז תשע"ז].

(א). וכן אח"כ בירך: שה' יברך אותם שיזכו להיות מה שהם צריכים להיות.

(ב). וכן שמעתי מהגר"נ קרליץ שליט"א, שאין ראוי לחנך לשאוף לצאת דוקא גדול הדור, או ראש ישיבה, או רב, אלא יש לשאוף להיות עובד ה'.

וכן שמעתי מהגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, שיש לחנך לשבת וללמוד מתוך הנאה וסקרנות, כפי כוחו, ואין להוסיף שום תכלית נוספת מעבר לזה [כגון להיות גדולי הדור, או ראשי ישיבות], רק הלימוד בעצמו הוא התכלית, כמו שמביא הנפש החיים (שער ד' פ"ג) בשם הרא"ש על הגמרא (גדרים סב.). ד"ודבר בהן לשמן" [שענין "לשמה" היינו לשם התורה, להוסיף לקח ופולחן]. משום שאם מציבים מטרה מסוימת, אז מתחילים לחיות מתוך לחץ ואכזבה שהמטרה לא מתקיימת, ומדוע אין לי משרה, ולכן יש לחנך לשבת וללמוד מתוך סקרנות, כמו שכתב רש"י על הפסוק (דברים ו', ו') "אשר אנכי מצוך היום" – כדיוטגמא חדשה, שכל אחד סקרן לדעת איזה חוקים חדשים יצאו היום. עכ"ד.

וכעין זה מובא בספר צדיק כתמר יפרח (פרק ל"ו): סיפר רבינו [הגרא"ל שטיינמן זצ"ל], אחד בא לבקש ברכה שרוצה להיות גדול הדור, אמרתי שזה לא שום מעלה גדול הדור, מפני שאם הדור עמי ארצים אז מה תהיה, ראש לעמי הארץ, תבקש להיות תלמיד חכם. ע"כ.

ושמעתי מאמור"ר שליט"א ששאל בהאי ענינא את הגאון רבי שמואל אויערבאך זצ"ל, האם ראוי לחנך לשאוף להיות אחד מגדולי הדור. והשיב: מי ששואף למשהו גדול, בסוף יצא ממנו משהו, אבל עיקר השאיפה צריכה להיות עובד ה' בשלמות.

בענין הדרך להגיע לאהבת ויראת ה'

הזכרתי בפניו את דברי הרמב"ם (פ"ב מהלכות יסודי התורה הלכה ב'): "והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו וברואיו הנפלאים הגדולים, ויראה מהן חכמתו שאין לה ערך ולא קץ, מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול כמו שאמר דוד צמאה נפשי לאלוקים לקל חי". ע"כ.

ואמר לי: הדרך של הרמב"ם היא לא פשוטה, אבל הסמ"ג אומר שאפשר להתבונן בחסדים שהקב"ה עשה איתו [וכך להגיע לאהבת ויראת ה']. [כ"ט בכסלו תשע"ז].

בענין היחס לאדם שחטא בעבירות

שאלה: בהסכמת המשגיח לספר "שבע יפול צדיק" כתב: "לגבי מש"כ כת"ר בפ"ד אות ב' שכשנכשל וחטא לא יפול רוחו, אלא יחזק עצמו לומר שהיצר הרע גדול ממני ולכן נכשלתי – אינני חושב שלאחר כשלון ראוי לחשוב שהיצה"ר היה גדול ממני ולפטור עצמו בזה". ע"כ. ונתקשיתי ממה שכתב המשגיח שמרן החזו"א זצ"ל אמר לו, שאותם הנחשלים שבקרב הבחורים, יש להסתכל עליהם כאנוסים^ג. ותיקן אותי, שדברי מרן זצ"ל היו "כמעט אנוסים".

ושאלתי: לכאן, לחשוב ש"היצר הרע היה גדול ממני", זה בערך כמו לחשוב שהייתי "כמעט אנוס". וחשבתי שהחילוק הוא, שדברי מרן זצ"ל הם כלפי

ג. כן כתב המשגיח זצ"ל במכתב לוועידת החינוך תשע"ה (נדפס בספר "בושר המלאכים" נספח ב'): "ואף על אותם הנחשלים שבקרב הבחורים אמר לי מרן החזו"א זצוק"ל, שיש להסתכל עליהם כעל אנוסים או קרוב לזה, וח"ו לא כפושעים". ע"כ.

וכעין זה כתב בספר משנת ישראל [להג"ר ישראל ויינמן שליט"א, סימן א' הערה י"ז] בשם הגאון רבי עזריאל אוערבאך שליט"א, שרוב החילונים שאינם חוזרים בתשובה היום הוא מפני שיש להם איזה שיטה שמתרצים לעצמם למה אינם חוזרים בתשובה, ולאדם כזה לא יעזור להשתדל עמו וא"כ אין לו דין תינוק שנשבה, משא"כ בחורים הנושרים שמסתובבים ברחוב, שאין להם שום שיטה אלא שבעיקר הם טרודים ביצרם, הרי הם בגדר בין שוגג לאונס, ואם מדברים על ליבם עדיין שייך להחזירם בתשובה [ודינם כ"תינוק שנשבה", שאף שאינו מקיים מצוות מ"מ יש בו כל דיני "עמיתך"], עכ"ד [אמנם צ"ע, דכמדומה שאצל רוב החילונים הטעם העיקרי שאינם חוזרים בתשובה הוא מחמת הקושי הגדול לשנות הרגלי החיים, וא"כ לכאן גם הם טרודים ביצרם ומדוע יהיו גריעי בזה מהנושרים, וצ"ע].

חיזוק במוסר ויראת שמים מהמשגיח הגאון רבי דב יפה זצ"ל שטעט

המחנכים, שהם צריכים להסתכל על הנחשלים ככמעט אנוסים, אבל הבחור על עצמו אינו צריך להסתכל כך [אלא אדרבא, לתבוע את עצמו על מה שעשה, ולעשות תשובה], האם הדברים נכונים.

תשובה: נכון. [כ"ט בכסלו תשע"ז].

במעלת החזרה על הלימוד

סיפר לי המשגיח זצ"ל: הגאון רבי צבי פסח פראנק זצ"ל מאוד אהב לחזור, עד שזה שישב בספסל שלידו ידע בע"פ מה שלמד. פעם שאלתי את הגרצ"פ, הרי רואים אצל חז"ל שהחזרה היתה מאוד חשובה בעניהם, אז למה אצלנו החזרה רפויה. חייך הגרצ"פ ואמר: היצר הרע הוא "מבין", והוא יודע כמה שזה חשוב [ולכן מונע האנשים מזה].

והוסיף המשגיח זצ"ל: בהתחלה לא נעים לחזור, אבל כשמתרגלים לזה, מאוד אוהבים לחזור. זה לא רק מועיל לזכור, אלא שמי שלא טעם טעם חזרה, לא טעם טעם לימוד. [א' בטבת תשע"ז].

הדרכות בענין לימוד המוסר

שאלה: מי שלא מרגיש שהמוסר מחזק אותו בפועל, ואף שבאמת זה ודאי מחזק אותו, האם צריך לראות שיחזק בפועל דוקא.

תשובה: צריכים להשתדל שיחזק גם בפועל.

שאלה: אני משתדל בעז"ה ללמוד מידי יום מוסר, ואמנם בזמן הלימוד אני מתחזק מזה ב"ה, אבל בדרך כלל איני רואה כ"כ שזה גורם לי שינוי בפועל.

תשובה: אחד למד בכל יום חצי שעה מוסר, וראה שזה לא משנה אותו, והוא סיפר על כך לראש הכולל שלו. אמר לו ראש הכולל, אתה צריך ללמוד שעתיים. והוסיף המשגיח זצ"ל: לא [צריך] עד כדי כך, מספיק ללמוד שעה, ומי שילמד שעה יראה שזה משנה אותו. [ב' בתמוז תשע"ז].

דברים שמסר לי מאשר שמע ממרן החזו"א זצ"ל

אמר לי ששמע ממרן זצ"ל: לו יצויר שאדם יקום בוקר אחד וידע את כל התורה בלי עמל, לא על ידי זה יתעלה^(א). [א' בטבת תשע"ז].

שאלתי: האם מרן החזו"א זצ"ל אמר למשגיח, שכל בחור יכול להיות גדול הדור?

תשובה: החזו"א לא אמר שטות כזו. אלא הנוסח היה: כמעט כל בן ישיבה הוא בספק להיות מגדולי הדור – או: בספק להיות מגדולי התורה [לא זכר מה היה הנוסח המדויק]^(ב). [כ"ט בכסלו תשע"ז].

(ד). וידועים בענין זה דברי מרן זצ"ל (קוב"א ח"א אגרת ב'): "אשר כל סגולות לימוד התורה נאמר על עמלה".

(ה). הנה בספר שיחותיו של המשגיח זצ"ל "לעבדך באמת" (תורה עמ' קכ"ב) מובאים דברי מרן זצ"ל עם המעשה במלואו, ונביאו בשלמותו להבנת הענין: "היה זה כששאלתי אותו אם ראוי לדאוג שכל בני הישיבות ישתתפו בבין הזמנים בפעילות להצלתם הרוחנית של ילדי העולים, בתשובה על כך אמר לי החזו"א, שהיות וכמעט כל בן ישיבה הוא בספק להיות מגדולי הדור, לא כדאי למשוך בחור לפעילות שעלולה לגרור אותו להמשיך לעסוק בזה גם באמצע הזמן, על חשבון עלייתו בתורה. ובאותה הזדמנות הוסיף החזו"א, לאחר עשרות שנים רואים שגדולי הדור הם לאו דוקא אלו שציפו מהם שכ"כ יגדלו, ואחרים שציפו מהם לא יצאו כפי שציפו". ע"כ.

ולפי זה, הרי שדברי מרן זצ"ל שכמעט כל אחד יכול להיות מגדולי הדור, לא נאמרו כלפי הבחורים עצמם, אלא שמכיון שאי אפשר לדעת מי הם אותם אלו שיצאו גדולי הדור, וכמעט כל אחד הוא בספק שיהיה מאותם יחידים, לכן אין להוציא את הבחורים לפעילות. אבל אליבא דאמת אין בכוחו של כל אחד להיות מגדולי הדור, אלא רק בכוחם של יחידים.

דהנה הרמב"ם (פ"ה מהלכות תשובה הלכה ב') כתב: "אל יעבור במחשבתך דבר זה שאומרים טפשי האומות ורוב גולמי בני ישראל שהקב"ה גזור על האדם מתחילת ברייתו להיות צדיק או רשע, אין הדבר כן, אלא כל אדם ואדם ראוי להיות צדיק כמשה רבינו או רשע כירבעם". ע"כ.

וכתב הגר"א וסרמן הי"ד (בדוגמאות לביאורי אגדות ע"ד הפשט שבסוף קובץ הערות, סימן ז' אות ט'): אבל באמת הדבר פשוט מאוד שאי אפשר לשום אדם להגיע למדרגתו של משה רבינו ע"ה גם בצדקתו, וא"כ דברי הרמב"ם צ"ב. וזהו ביאורן, מצינו בכתוב כי מרע"ה נקרא בשם עבד ה', ופירש הרד"ק בריש יהושע כי גדר עבד הוא שאין קנין לעבד בלא רבו ויד עבד כיד רבו ומה שקנה עבד קנה רבו, וכזה היה מרע"ה שכל כוחותיו וחושיו ודעתו היו כולן קודש לה' לבדו ולא השתמש בהם לשום צורך אחר רק לה', והמדה הזאת נדרשת מכל איש ישראל, כדתנן וכל מעשיך יהיו לש"ש... ואף שבדאי אפילו אם יעבוד אדם בכל כחותיו אלפי אלפים שנה לא יגיע עד קרסוליו של מרע"ה, היינו מפני שלא ניתנו לשום אדם כוחו ובינתו של מרע"ה... וזו היא כונת הרמב"ם שכל אדם יכול להיות צדיק כמשה רבינו, היינו שכל אדם לפי ערכו ולפי כוחותיו יכול להיות עבד ה', כמו משה רבינו לפי כחותיו. יעו"ש כל דבריו הנפלאים.

חיזוק במוסר ויראת שמים מהמשגיח הגאון רבי דב יפה זצ"ל שפא

שאלה: למה אמר "כמעט", האם יש כאלו שבודאי לא יכולים להיות מגדולי הדור?

תשובה: רחוק⁽¹⁾. [א' בטבת תשע"ז].

אמר לי שמרן זצ"ל אמר לו, שהחסידים רצו שתהיה לאנשים רוממות בעבודת ה', והצליחו בזה. [ל' בסיון תשע"ז].

וביתר ביאור הובא בספר חוט שני (ר"ה ויוהכ"פ, במאמרים שבראש הספר מאמר ב') מדברי הגר"נ קרליץ שליט"א [על דברי הרמב"ם הנ"ל]: הביאור הוא, בודאי שיש דרגות שנמסרות רק ליחידי סגולה רק בדורות מסויימים, ובדור עצמו ג"כ יש שנמסר רק לאדם מסוים, וענינים אלו הם כבשי דרחמנא ולא לנו לחקור בזה, וכונת הרמב"ם כאן שכתב "ראוי להיות צדיק כמשה רבינו" הוא על ענין הבחירה, שכל אחד יכול ומחויב לבחור בטוב לפי ערכו ומצבו, בדיוק כפי הבחירה שבחר משה רבינו לפי ערכו ומצבו שלו, וה"ה כל אדם יבחר בטוב לפי מה שהוא, ולא שע"ז ישיג השגותיו ומדרגותיו של משה רבינו, אלא ישיג לפי תכונותיו, ומן המקום שהוא שרוי בו אין לו מניעה לעשות בחירה טובה לגמרי לעבוד את ה' ולא לרצות שום דבר זולת זה, ולא לשאוף ולבחור להיות כמו אדם אחר, ובבחינה זו הוא "צדיק כמשה רבינו". יעו"ש כל דבריו באריכות.

וכן מבואר בדברי מרגא הח"ח זיע"א בספר שם עולם (ח"ב פ"ו): "וזו כונת המדרש על הפסוק "אוכיחך ואערכה לעיניך", דהיינו שיוכיח הקב"ה לעתיד לבא את כל אחד ואחד לפי מה שהוא, רוצה לומר שיתבעו מכל אחד ואחד ידיעת התורה וקיום המצוות לפי שכלו שניתן לו מן השמים. ועל כן יארע לפעמים שלאיש פשוט ייטב לו יותר לעתיד לבוא מלאיש החכם, כי מהפשוט לא ידרשו ממנו הרבה רק לפי שכלו, אבל החכם יתכן שיחסר לו הרבה והרבה יותר לפי מדרגתו".

ובהמשך הדברים שם: "ושם בעולם העליון הלא ידוע דיש כמה מדרגות למחצב הנשמות, יש ששורשם ממקום זה ויש ממקום גבוה ממנו וגבוה מעל גבוה כידוע מספרי המקובלים, וכל מדרגה יש להם היכל בפני עצמו לפי ערך קדושתם, וכל נפש אחרי הזדככה בגיהנום על חלאת עונותיה תשוב למקור מחצבתה. וזה שיש לו דעת גדולה, בודאי שורש נשמתו הוא גם כן ממקום גבוה". ע"כ.

וכעין זה שמעתי מהמשגיח זצ"ל: אחד שאל את הגר"ח קניבסקי שליט"א אם אפשר להיות כמו הגרי"ש אלישיב זצ"ל, אמר הגר"ח ק"ש להגריש"א היו כוחות מיוחדים. עכ"ל. ולפי הנ"ל יש להוסיף, שבאמת אפשר להיות כהגריש"א במה שהשתמש בכל כוחותיו בשלמות לעבודת ה', אבל להיות כמותו בהתמדה וידיעת התורה, אי אפשר.

(1). היינו, שיש כאלו שאצלם זה רחוק.